

INSTYTUT FILOLOGII ROMAŃSKIEJ
UNIwersYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
KALENDARIUM

Krakowska romanistyka obchodzi w tym roku 125-lecie istnienia.

Język francuski pojawił się w dydaktyce uniwersyteckiej już w XVII wieku, a w 1811 roku powołana została Katedra Języka i Literatury Francuskiej na Wydziale Filozoficznym, którą do roku 1819 kierował ks. Piotr Boucher, doktor filozofii Sorbony. Po jego śmierci nauczanie języka francuskiego miało charakter praktyczny, prowadzono warsztaty przekładowe, chociaż co pewien czas pojawiały się również wykłady z literatury francuskiej. Z grona lektorów języka francuskiego nauczających w drugiej połowie XIX stulecia warto wspomnieć François Aubertina, Armanda Marie Sinvala i Victora Ciechomskiego. Ten ostatni wprowadza w latach osiemdziesiątych XIX wieku nowy, poszerzony program nauczania języka francuskiego, co zbiega się z planami utworzenia samodzielnej katedry romanistyki na Wydziale Filozoficznym UJ.

W ten sposób historia romanistyki we współczesnym rozumieniu, obejmująca badania naukowe i dydaktykę, rozpoczyna się formalnie w 1892 roku, gdy utworzona zostaje **Katedra Filologii Romańskiej**. Na jej pierwszego profesora zostaje powołany **Maksymilian Kawczyński**, który doktoryzował się w Lipsku jako germanista, a po nostryfikacji tego doktoratu na uniwersytecie we Lwowie uzyskał tam również habilitację w zakresie literatury germańskiej (1882). Rozszerzył później znacznie swoje zainteresowania badawcze i w roku 1887 uzyskał habilitację z filologii romańskiej na podstawie rozprawy pt. *Essai comparatif sur l'origine et l'histoire des rythmes*. Po objęciu funkcji kierownika utworzonego w 1898 roku Seminarium Filologii Romańskiej rozpoczął regularne wykłady z historii literatury francuskiej, włoskiej i literatury porównawczej. Prowadził także zajęcia z językoznawstwa romańskiego, które obejmowały zarówno gramatykę opisową jak i historyczną kilku języków romańskich. Zapoczątkował tym samym erę romanistów *sensu largo* łączących w swych badaniach i dydaktyce uniwersyteckiej tematykę literacką i językoznawczą. Pracował w Uniwersytecie Jagiellońskim do 1905 roku. Zmarł rok później po ciężkiej chorobie. W czasie jego pracy na UJ powstaje pierwsza w Polsce biblioteka romanistyczna z najstarszymi wpisami

do katalogu datowanymi na 1897 rok. Lektorem w tym okresie jest Paweł Rongier. Wśród uczniów prof. Kawczyńskiego warto wymienić Joachima Reinholda, przyszłego pracownika katedry, oraz autora wielokrotnie wznawianych słowników Bolesława Kielskiego.

Kolejną ważną dla krakowskiej romanistyki postacią był **Stanisław Stroński**. Po studiach pod kierunkiem prof. Edwarda Porębowicza we Lwowie i profesora Wilhelma Meyera-Lübkego w Wiedniu i na Sorbonie habilituje się w Uniwersytecie Jagiellońskim w 1909 roku. Od tego czasu, z kilkuletnią przerwą w okresie wojny, prowadzi wykłady poświęcone literaturze francuskiego średniowiecza. Oprócz działalności naukowej i dydaktyki uniwersyteckiej kładzie podwaliny pod przyszłą kadrę naukową Katedry. W 1911 roku doktoryzuje **Małgorzatę Rongier**, a w roku 1913 **Władysława Folkierskiego**. Pracuje w Uniwersytecie Jagiellońskim do 1921 roku, po czym poświęca się pracy polityka i publicysty, przez pewien czas wykłada również w KUL.

Jego następcą jest właśnie **Władysław Folkierski**, który habilituje się w roku 1919, zostaje mianowany najpierw na docenta, a rok później, w 1920 roku, na profesora nadzwyczajnego i, w roku 1929, na profesora zwyczajnego Uniwersytetu Jagiellońskiego. W latach 1920-1937 był dyrektorem Seminarium Filologii Romańskiej oraz kierownikiem I Katedry Filologii Romańskiej. Był także promotorem prac doktorskich kilku wybitnych romanistów, w tym **Marii Malkiewicz-Strzałkowej**, która po wojnie będzie blisko związana z krakowską romanistyką, oraz **Mieczysława Brahmery**, zajmującego się literaturą porównawczą oraz francusko-włoskimi związkami kulturalnymi. W czasie wojny, podobnie jak Stanisław Stroński, wejdzie w skład Rządu RP na Obczyźnie.

W roku 1921 w ramach administracyjnych Seminarium zostaje utworzona II Katedra Filologii Romańskiej, którą obejmuje **profesor Stanisław Wędkiewicz**, romanista-językoznawca. Według jego słów, Seminarium dzieliło się wówczas na oddział językoznawstwa i starej literatury romańskiej oraz na oddział literatur romańskich, którym kierował profesor Folkierski. Profesor Wędkiewicz kierował II Katedrą w latach 1921-1934. Jego zainteresowania naukowe i dydaktyka obejmowały praktycznie większość języków romańskich i dotyczyły nie tylko problematyki językoznawczej, ale także literackiej, kulturowej i kontaktów językowych.

W okresie międzywojennym studia romanistyczne cieszyły się dużym zainteresowaniem studentów, którzy, studiując filologię romańską, mieli możliwość poznania także innych języków romańskich na lektoratach języków włoskiego, hiszpańskiego, rumuńskiego. Tematyka romanistyczna była obecna również w badaniach i wykładach wielu wykładowców, którzy nie byli romanistami.

Po odejściu z uczelni profesorów Stanisława Wędkiewicza, Władysława Folkierskiego i Mieczysława Brahmery, Katedrę obejmuje w latach 1937-38 prof. Stefan Glixelli, który jednak po kilku miesiącach umiera. W czasie II wojny światowej sytuacja krakowskiej romanistyki staje się bardzo trudna. Z grona przedwojennych pracowników w Krakowie przebywają jedynie doktor Maria Malkiewicz-Strzałkowa i doktor Zbigniew Gierczyński, a także lektor języka francuskiego Henri Bernard. Doktor Maria Malkiewicz-Strzałkowa przez trzy lata uczestniczyła w tajnym nauczaniu. Należy podkreślić, że mimo licznych przeciwności i groźby aresztowania udało się jej ocalić dużą część księgozbioru romańskiego.

Niedługo po zakończeniu wojny w 1945 roku uruchomione zostają studia romanistyczne. Wrócił do Krakowa profesor Wędkiewicz, współpracował z katedrą profesor Brahmery. Zajęcia z gramatyki porównawczej języków romańskich prowadził profesor Jerzy Kuryłowicz, który wypromował w 1950 roku doktora Witolda Mańczaka. Romanistyka utrzymuje swój przedwojenny charakter, oferując nie tylko studia z literatury i języka francuskiego, ale także z literatury włoskiej, hiszpańskiej i rumuńskiej.

W 1950 roku kierownictwo Katedry obejmuje **profesor Zygmunt Czerny**. W czasie jego kadencji studia romanistyczne przeszły kilka reform, by ostatecznie w roku akademickim 1954/55 ukształtował się pięcioletni system studiów, który – pomijając lata siedemdziesiąte, kiedy na kilka lat wprowadzono studia czteroletnie – przetrwał aż do obecnie obowiązującego dwustopniowego systemu bolońskiego. W tym okresie okrzepła także kadra pracowników naukowych i lektorów. Po przejściu na emeryturę profesora Czernego, po rocznej przerwie, w 1961 roku kierownictwo objęła profesor **Maria Strzałkowa**. Sprawowała tę funkcję po raz pierwszy do 1970 roku, a zatem do momentu wprowadzenia na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego struktury instytutowej.

Instytut Filologii Romańskiej istnieje więc w nowej strukturze wydziałowej pod tą nazwą od 1970 roku. Początkowo obejmował trzy zakłady. Były to Zakład Językoznawstwa Romańskiego, Zakład Literatur Romańskich i Zakład Metodyki Nauczania Języka Francuskiego. W latach 1970-1974 Instytutem kierował profesor **Witold Mańczak**, a w roku 1974 kierownictwo przejęła ponownie profesor **Maria Strzałkowa**, która zmarła w roku 1975 w pierwszym roku pełnienia funkcji.

W latach siedemdziesiątych ubiegłego stulecia nastąpił gwałtowny rozwój studiów romanistycznych. Tworzy się mocniejsza i liczniejsza kadra pracowników naukowych i lektorów. Oprócz zdecydowanie zwiększonych limitów przyjęć na studia romanistyczne (filologia francuska) w latach siedemdziesiątych powstały kolejno odrębne programy studiów italianistycznych, iberystycznych i rumunistycznych. Uczeń profesora Zygmunta Czernego, profesor Stanisław Widłak doprowadza do powstania Zakładu Italianistyki, który po kilku latach przekształcił się w Zakład Italianistyki i Rumunistyki. Z inicjatywy Marii Strzałkowej uczennica profesor Stefani Ciesielskiej-Borkowskiej, profesor Teresa Eminowicz, walczy przyczynia się do powstania Zakładu Filologii Hiszpańskiej. Niemal trzydzieści lat później, w roku 2008, dzięki staraniom profesora Jerzego Brzozowskiego powstaje filologia portugalska (luzytanistyka). Zakład Filologii Portugalskiej i Przekładoznawstwa UJ został uhonorowany tytułem Katedry Instytutu Camõesa. Kilka lat później, wraz z przywróceniem studiów rumunistycznych w naszym Instytucie powstaje Zakład Rumunistyki, którym kieruje od jego początku profesor Kazimierz Jurczak.

W ten właśnie sposób przez ostatnie dziesięciolecie dokonało się w Instytucie Filologii Romańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego znaczące i godne odnotowania w tym miejscu poszerzenie i ściśle z nim związane zróżnicowanie pola badawczych zainteresowań kadry naukowo-dydaktycznej. Dzięki istnieniu Instytutu jako administracyjnej i organizacyjnej całości w perspektywie najbliższych lat badaniom koncentrującym się do tej pory w głównej mierze na problematyce języków i literatur poszczególnych krajów romańskich staramy się nadać charakter w o wiele większym niż dotychczas stopniu interdyscyplinarny.

Po śmierci prof. Marii Strzałkowej Instytutem kierują kolejno profesorowie **Stanisław Widlak** (1975-1981 oraz 1987-1991), **Urszula Dąbska-Prokop** (1981-87 oraz 1991-1992), **Marcela Świątkowska** (1992-2002), **Teresa Eminowicz-Jaśkowska** (2002-2005), **Anna Bochnak** (2005-2008), **Regina Bochenek-Franczak** (2008-2012), **Roman Sosnowski** (2012-2016). Obecnie funkcję dyrektora Instytutu Filologii Romańskiej UJ pełni **Wacław Rapak**.

Instytut Filologii Romańskiej zatrudnia obecnie **74** pracowników, w tym **19** pracowników samodzielnych. Studenci filologii francuskiej, włoskiej, hiszpańskiej, portugalskiej i rumuńskiej kształcą się na trzyletnich studiach licencjackich. Studenci filologii francuskiej, włoskiej, hiszpańskiej i portugalskiej kształcą się na dwuletnich studiach drugiego stopnia. W obecnym roku akademickim kształcimy bez mała sześciuset studentów w murach nowego i bardzo dobrze wyposażonego budynku Collegium Paderevianum II.

Warto dodać, że od powstania Instytutu trwa bardzo intensywna i szeroka współpraca z uczelniami zagranicznymi z krajów obszaru romańskiego, nie tylko europejskimi, ale także z Ameryki Łacińskiej. Współpraca dotyczy wymian pracowników naukowych, prowadzenia programów badawczych, wymiany studentów w ramach programów międzynarodowych (dawniej TEMPUS i CEEPUS a obecnie ERASMUS) oraz publikacji naukowych.

W ramach działalności naukowej Instytutu wydawane są czasopisma *Romanica Cracoviensia* (założycielką była profesor Marcela Świątkowska, redaktorem naczelnym jest od roku profesor Rapak), *Między Oryginałem a Przekładem* (założycielką była profesor Jadwiga Konieczna-Twardzikowa, redaktorem naczelnym jest profesor Jerzy Brzozowski) oraz *Studia Iberystyczne* (założycielką była profesor Teresa Eminowicz-Jaśkowska, redaktorem naczelnym jest obecnie profesor Anna Sawicka). W Instytucie działają również koła naukowe studentów poszczególnych specjalizacji, studenckie czasopismo naukowe *Roman* oraz studencka romanistyczna grupa teatralna *Les Capricieuses*, kontynuatorka sięgającej lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku tradycji studenckich trup teatralnych.